

УДК: 347.21

Кожура Л.О.,

доцент кафедри теорії та історії держави і права
ДВНЗ "Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана", кандидат юридичних наук

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ БЕЗДОМНИХ ОСІБ ТА БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ

В даній науковій статті досліджено поняття «принципи», «правові принципи», «принципи права». Автором наведено власну дефініцію поняття «принципи адміністративно-правового захисту бездомних осіб та безпритульних дітей» та виокремлено їх види.

Ключові слова: принципи, правові принципи, принципи права, принципи адміністративно-правового захисту бездомних осіб та безпритульних дітей.

Кожура Л.А.,

доцент кафедры теории и истории государства и права
ГВУЗ "Киевский национальный экономический
университет имени Вадима Гетьмана ", кандидат юридических наук

ПРИНЦИПЫ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ БЕЗДОМНЫХ И БЕСПРИЗОРНЫХ ДЕТЕЙ

В данной научной статье исследовано понятие «принципы», «правовые принципы», «принципы права». Автором приведены собственную дефиницию понятия «принципы административно-правовой защиты бездомных лиц и беспризорных детей» и выделены их виды.

Ключевые слова: принципы, правовые принципы, принципы права, принципы административно-правовой защиты бездомных лиц и беспризорных детей.

Kozhura L.A.,

assistant professor of theory and history of law
SHEI "Kyiv National Economics
University of Vadym Hetman ", Doctor of Law

PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROTECTION HOMELESS AND STREET CHILDREN

In this scientific article the term "principles", "legal principles", "principles of law". The author presented his own definition of the term "principles of administrative and legal protection of homeless people and street children" and singled out their views.

Background is that the administrative and legal protection of homeless people and street children based on certain principles and laws, however, to date, no comprehensive studies that determine the types of concepts and principles of administrative and legal protection of homeless people and street children. Principles recognized the result of understanding the laws of development of society, the embodiment of its democratic and humanist traditions, are the backbone of any social relationship that reflects their most important characteristics.

Non-compliance or violation of the principles will not achieve the goal of administrative and legal protection of homeless people and street children - the creation of conditions in which measures will be implemented to ensure and protect the rights of persons and children who find themselves on the street.

In order to bring their definition of "principles of administrative and legal protection of homeless people and street children" and the isolation of certain groups turn to theoretical propositions category "principle" and their classification.

The conclusions are that the constitutional principles permeate all without exception social and legal phenomenon, is no exception and the scope of administrative and legal protection of homeless people and street children.

Keywords: principles, legal principles, principles of law, the principles of administrative and legal protection of homeless people and street children.

Актуальність проблематики. Адміністративно-правовий захист бездомних осіб та безпритульних дітей ґрунтується на певних принципах та закономірностях, однак, на

сьогоднішній день, відсутні комплексні дослідження, що визначають поняття та види принципів адміністративно-правовий захист бездомних осіб та безпритульних дітей.

Ступінь наукової розробки проблематики. Дослідженням проблеми принципів права приділяла увагу значна кількість науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних: С.С. Алексєєв, В.Д. Бабкіна, С.В. Боровик, Р.І. Іванова, Є.А. Лукашова, О.А. Карпенко, А.М. Колодій, Н.М. Крестовська, П.М. Рабінович, С.А. Саблук, Є.В. Скурко та інші.

Мета статті – дослідити поняття «принципи адміністративно-правового захисту бездомних осіб та безпритульних дітей» та виокремлено їх види.

Вклад матеріалу. Принципи визнаються результатом осмислення закономірностей розвитку суспільства, втілення його демократичної та гуманістичної традицій, є стрижнем будь-яких суспільних відносин, який відображає найбільш істотні їх ознаки [1, с.220-221]. Недотримання або порушення принципів не дозволить досягти мети адміністративно-правового захисту бездомних осіб та безпритульних дітей – створення умов, за яких будуть реалізовані заходи щодо забезпечення та захисту прав осіб та дітей, які опинилися на вулиці. З метою виведення власної дефініції «принципи адміністративно-правового захисту бездомних осіб та безпритульних дітей» та виокремлення їх певних груп, звернемося до теоретичних положень категорії «принцип» та їх класифікації. Незважаючи на кількість досліджень цього феномену в теорії права, він є все ще одним з найбільш дискусійних, а проблема принципів адміністративно-правового захисту бездомних осіб та безпритульних дітей взагалі лишається поза увагою науковців.

Термін «принцип» (principium з латинської) означає основу, початок, керівну ідею, вихідне положення того чи іншого явища. Етимологічне значення терміну «принцип» є наступним: «науковий чи моральний початок, підстава, основа, від якої не відступають» [2, с.431]. Енциклопедичне значення даного феномену як загальнонаукової категорії означає: 1) основне вихідне положення якої-небудь теорії, вчення, науки тощо; 2) внутрішнє переконання особи, яке визначає її ставлення до дійсності, норми поведінки і діяльності [3].

З філософської точки зору феномен, що досліджується, визначається як теоретичне узагальнення найбільш типового, що констатує і виражає закономірність, покладену в основу пізнання взагалі або в основу якої-небудь галузі знання [4, с.529].

Наукова література оперує значною кількістю дефініцій категорії «принципи». Є.А. Лукашова вважає, що принципи – категорія об'єктивна [5, с.21-22]. С.С. Алексєєв визначив принципи як сферу правосвідомості, правової ідеології та науки [6, с.102]. Є.В. Скурко стверджує, що принципи – це вихідні, відправні теоретичні положення того чи іншого виду людської діяльності, які служать важливим організуючим і направляючим початком, що забезпечує досягнення визначених цілей [7, с. 55 – 61]. О.А. Карпенко під принципами розуміє вихідні норми, правила й закономірності, що витікають із сутності та рівня розвитку суспільства, а також його продуктивних сил, дотримання яких сприяє досягненню цілей функціонування та вирішенню поставлених завдань [8, с.9]. В.Н. Кудрявцев визначає юридичні принципи як основні ідеї, що виражають сутність історичного типу права [9, с.5].

Існує також точка зору, відповідно до якої «принципи» розуміються як загальні вимоги до суспільних відносин і їх учасників, а також як вихідні керівні засади,

відправні установлення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості й свободи, а також визначають загальну спрямованість і найістотніші риси діючої правової системи [10].

Таким чином, визначення «принципів» різняться, як різняться і їх об'єктивний зміст та суб'єктивне значення.

Об'єктивне розуміння терміну «принцип» означає відображення природної чи суспільної закономірності; принцип існує, оскільки такі закони природи чи суспільства, і він не може бути інакшим.

Суб'єктивне значення поняття «принцип» полягає у тому, що саме він лежить в основі всіх вчинків особи. Підтвердженням цьому є думка, відповідно до якої: «Якщо принципи сприймаються, вони повинні глибоко усвідомлюватись, детально засвоюватись та перетворюватись на професійні переконання; між певними напрямками, існуючими у суспільстві та внутрішніми переконаннями і поглядами тієї чи іншої особи – тісний зв'язок [11, с.73].

Правові принципи регулюють суспільні відносини поряд із нормами права. Проте, на відміну від останніх, роблять це з більш високих позицій, всебічно не регулюючи, водночас, ті чи інші правовідносини між суб'єктами права у конкретному випадку.

На думку А.М. Колодія, правові принципи – це відправні ідеї існування права, що виражають найважливіші закономірності і підвалини даного типу держави і права; є одно порядковими із сутністю права і становлять його головні риси, відрізняються універсальністю і загально значимістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови і зміцнення певного суспільного ладу. Саме правові принципи є критерієм законності і правомірності дій громадян і посадових осіб, адміністративного апарату і органів юстиції, і за певних умов мають велике значення для зростання правосвідомості населення, його культури і освіти [12, с.27].

Вважаємо за доцільне навести основоположні ознаки правових принципів: закріплення принципів у нормативно-правовому акті найвищої юридичної сили – Конституції України; предметна визначеність – принцип виражає сутність сукупності певних норм з точки зору того, що він регулює; цільове спрямування – дає можливість виділити принципи правового захисту по напрямкам і бажаним результатам в області правового регулювання суспільних відносин; нормативність – правові принципи виступають у якості загального правила поведінки суб'єктів суспільних відносин; універсальність – базується на загальній значимості, загальнообов'язковості, вищій імперативності і прямій дії правових принципів; істинність – принципом може бути тільки таке положення, що не суперечить певним принципам права і правового захисту, досвіду і юридичній практиці; правові принципи являють собою об'єктивні закономірності розвитку суспільних відносин і слугують правильним орієнтиром відображення і використання вказаних закономірностей, втілюючи в себе функцію єдності правового регулювання [13, с.12].

Принципи відображають закономірності, які об'єктивно існують у регулюванні та відіграють особливу роль у його організації та здійсненні. Вони формують підвалини, на яких базується правовий захист з боку держави, виявляють найбільш

затребувані параметри, які якнайповніше відповідають потребам та інтересам осіб, що потребують захисту.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що нині в науці немає єдиної позиції щодо принципів адміністративно-правового захисту бездомних осіб та безпритульних дітей.

Чинне законодавство також не оперує єдиною класифікацією вказаних принципів, наводячи у різних нормативно-правових актах різних перелік принципів, що, з огляду теоретичного обґрунтування основоположних ідей, бачиться неприпустимим. Тому пропонуємо наступну класифікацію принципів адміністративно-правового захисту бездомних осіб та безпритульних дітей: загальні (конституційні) – регулюють адміністративно-правовий захист як бездомних осіб, так і безпритульних дітей в цілому; спеціальні – відображають специфіку захисту бездомних осіб та безпритульних дітей, враховуючи особливості, притаманні вказаним категоріям.

До переліку загальних принципів адміністративно-правового захисту бездомних осіб та безпритульних дітей бачимо доцільним віднести:

✓ верховенство права. Вказаний принцип є принципом побудови всієї правової системи України та одним з основних демократичних принципів. Закріплення даного принципу знаходимо, перш за все, у ст. 8 Конституції України: «В Україні визнається і діє принцип верховенства права», у Статуті Ради Європи, до якого України приєдналася 31 жовтня 1995 року: «Кожен член Ради Європи обов'язково має визнати принцип верховенства права». Принцип верховенства права є невід'ємною складовою прогресивного розвитку держави, демократії та прав людини. Даний принцип є наріжним, визначальним як у законотворчій, так і у правозастосовній практиці, пріоритетним у внутрішньодержавному праві і в усіх сферах правовідносин. Також принцип верховенства права визначає співвідношення взаємодії права, держави, державних органів і інститутів, усіх осіб. Ідеологія держави, спираючись на цей принцип, будується на загальнолюдських цінностях, демократії (народовладді), загальній повазі до основних прав і свобод людини, без будь-якої дискримінації [12, с.145].

✓ законності. Цей принцип виражається в системі вимог суворого і неухильного дотримання законів і відповідних їм підзаконних актів усіма суб'єктами суспільних відносин. Означає також верховенство закону в системі юридичних актів, єдність законності, тобто однакове розуміння і дотримання законів, несуперечність норм, що становлять діючу систему права, обов'язковість норм права для всього населення, неприпустимість зворотної сили законів, що встановлюють нову або більш тяжку юридичну відповідальність тощо.

Дотримання принципу законності є найважливішим напрямком формування правової держави, оскільки остання покликана охороняти суспільні відносини, соціальну справедливість, забезпечувати права і свободи громадян; демократизму. Прямо впливає з принципу народовладдя. Однак ідея права полягає у прагненні окремої людини до відносної свободи від влади — державної, особистої і навіть народної. Тому в праві принцип демократизму проявляється шляхом закріплення в нормах правового становища людини, порядку участі народу у формуванні органів державної влади, в здійсненні правової політики, у створенні й удосконаленні

законодавства; рівності. Виражається в рівності правового становища всіх перед законом, наявності рівних загальногромадянських прав і обов'язків, рівному захисті перед судом незалежно від національної, статевої, релігійної належності, походження, місця мешкання, посадового стану та інших обставин.

Зазначений принцип гарантується Основним Законом нашої держави, який прямо вказує, що громадяни мають рівні конституційні права та свободи і є рівними перед законом; гарантованості прав і свобод. Реальність здійснення прав і свобод громадян забезпечується системою політичних, економічних, організаційних, а також юридичних гарантій, без яких реалізація прав була б неможливою. До політичних гарантій належить наявність розвинутої системи народовладдя і демократичних форм її здійснення; до економічних — рівність усіх форм власності, економічних можливостей усіх суб'єктів суспільних відносин; до юридичних — система правових засобів, за допомогою яких реалізуються можливість захистити свої права і свободи в суді, доступність законодавства та інших нормативних актів, відповідальність держави за незаконні дії державних органів і посадових осіб тощо; відповідальності. Вказаний принцип відображено у ст. 27 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб та безпритульних дітей», якою передбачено, що особи, винні у порушенні законодавства про соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей, несуть відповідальність згідно із законами України. Проте, прикладів такої відповідальності (тобто відповідальності за порушення прав бездомних осіб та безпритульних дітей) ми не знаходимо у чинному законодавстві, зокрема і у Кодексі України про адміністративні правопорушення.

Висновки. Отже, конституційні принципи пронизують всі без виключення соціальні явища та правовідносини, не виключенням є і сфера адміністративно-правового захисту бездомних осіб та безпритульних дітей.

Список використаних джерел:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / Скакун О.Ф. // Пер. з рос. – Харків: Консул, 2006. – 656 с.
2. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. / В.И. Даль – М.: Рус. яз., 1978 – 1980. – Т. 3. – 1980. – 893 с.
3. Советский энциклопедический словарь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/62441/>
4. Философский энциклопедический словарь / [Под ред. Л.Ф. Ильичева и П.Н. Федосеева]. – М.: Сов. энциклопедия, 1983. – 680 с.
5. Лукашева Е.А. Принципы социалистического права / Е.А. Лукашева // Советское государство и право. – 1970. – №6. – С.21–22.
6. Алексеев С.С. Проблемы теории права: Курс лекцій в 2–х т.т.: Свердловск: Свердл. юрид. ин-т, 1972. – Т.1., – 396 с.
7. Скурко Е.В. Правовые принципы в правовой системе, системе права и системе законодательства: Теория и практика / Скурко Е. В. // Правоведение. – 2006. – № 2. – С. 55 – 61.
8. Карпенко О.А. Діяльність органів публічного управління в системі соціально-економічних відносин: навч.-метод. посіб. / Карпенко О.А., Білявська О.Б. – К.: НАДУ, 2008. – 56 с.
9. Кудрявцев В.Н. О правопонимании и законности / В.Н. Кудрявцев // Государство и право. – 1994. – №3. – С.5–7.
10. Теорія держави та права: Конспект лекцій ЛНУ. – Львів, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studrada.com.ua/>
11. Горшенев В.М. Контроль как правовая форма деятельности / В.М. Горшенев, И.Б. Шахов. – М.: Юрид. лит., 1987. – 176 с.
12. Колодій А.М. Принципи права України: Монографія. – Київ: Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.

13. Фролов С.Е. Принципы права (вопросы теории и методологии): автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. юрид. наук: спец.12.00.01 Теория и история права и государства; история правовых учений/ Фролов С.Е., – Кострома, 2001. – 18 с.

References:

1. Skakun O.F. Teoriya derzhavy i prava: pidruchnyk / Skakun O.F. // Per. z ros. – Kharkiv: Konsul, 2006. – 656 s.
2. Dal' V.Y. Tolkovygy slovar' zhyvoho velykorusskoho yazyka: v 4 t. / V.Y. Dal' – M.: Rus. yaz., 1978 – 1980. – . – T. 3. – 1980. – 893 s.
3. Sovet'skyu entsyklopedychesky slovar' [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.twirpx.com/file/62441/>
4. Fylosofskyy entsyklopedychesky slovar' / [Pod red. L.F. Yl'icheva y P.N. Fedoseeva]. – M.: Sov. entsyklopedyya, 1983. – 680 s.
5. Lukasheva E.A. Pryntsyry sotsyalystycheskoho prava / E.A. Lukasheva // Sovet'skoe hosudarstvo y pravo. – 1970. – #6. – S.21–22.
6. Alekseev S.S. Problemy teoryy prava: Kurs lektsiy v 2–kh t.t.: Sverdlovsk: Sverdl. yuryd. yn–t, 1972. – T.1., – 396 s.
7. Skurko E.V. Pravovyye pryntsyry v pravovoy systeme, systeme prava y systeme zakonodatel'stva: Teoryya y praktyka / Skurko E. V. // Pravovedenye. – 2006. – # 2. – S. 55 – 61.
8. Karpenko O.A. Diyal'nist' orhaniv publichnoho upravlinnya v systemi sotsial'no–ekonomichnykh vidnosyn: navch.–metod. posib. / Karpenko O.A., Bilyavs'ka O.B. – K.: NADU, 2008. – 56 s.
9. Kudryavtsev V.N. O pravoponymanyu y zakonnosti / V.N. Kudryavtsev // Hosudarstvo y pravo. – 1994. – #3. – S.5–7.
10. Teoriya derzhavy ta prava: Konspekt lektsiy LNU. – L'viv, 2009 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://studrada.com.ua/>
11. Horshenev V.M. Kontrol' kak pravovoaya forma deyatelnosti / V.M. Horshenev, Y.B. Shakhov . – M.: Yuryd. lyt., 1987. – 176 s.
12. Kolodiy A.M. Pryntsyry prava Ukrainy: Monohrafiya. – Kyiv: Yurinkom Inter, 1998. – 208 s.
13. Frolov S.E. Pryntsyry prava (voprosy teoryy y metodolohyy): avtoref. dyss. na soyskanye uchenoy stepeny kand. yuryd. nauk: spets.12.00.01 Teoryya y ystoriyya prava y hosudarstva; ystoriyya pravovykh uchenyy/ Frolov S.E., – Kostroma, 2001. – 18 s.

Рецензент: доктор юридичних наук, професор Кінашук Л.Л.

УДК: 327.21

Корж Є.М.,

старший науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем громадської безпеки НАВС, кандидат юридичних наук

ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ:

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті проведено аналіз наукових поглядів правників на питання відповідальності. Запропоновано авторське визначення поняття відповідальності науково-дослідних установ. Акцентовано увагу на відсутності єдиного нормативно-правового акта, який б визначав характерну їм відповідальність. Окреслено коло проблем вдосконалення відповідальності науково-дослідних установ.

Ключові слова: науково-дослідна установа, відповідальність, вдосконалення, проблема, види юридичної відповідальності.

Корж Э.Н.,

старший научный сотрудник лаборатории
по проблемам общественной безопасности НАВД,
кандидат юридических наук

ОТВЕТСТВЕННОСТИ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ:

ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ